

Kuknuä huiuqä quatiyi

Bukä tqueni, kuknuä huiuqä quati, ätnäñiqi itkimäkätñqeyi.

A

Anä aquväqñqä

Jisasi Iqu qua täu pmetanga, Israitqä iquauqä anä himqä eeqänänä iuñi, anä aquväqñqä hñqu-qe ä hñquaquñä-qe ämätñminñqe. Jerusälemä iuñi, aanä kuapänä ämätñminñuwi. Suqä iñi, Israitqä iqua qua Bapiloniya iuta anğumä äppiwi, inğanä ipäqäkuwi. Anä aquvqñqä iuñi, qu Goti Iqueqä kukñui qätä äwiyäpu, Iquenyqä tääqä ätäpu, Iqueqä yoqe haqeu ämamäupñqä aquvä äqänminñuwi. Iqini qokä-apäkiuñi kuknuä inä ämitäpu, ä ymeqä iqua skutqänqä äuminñuwi.

Ani Goti Ique vqenqä hiunji naqä

Hiunji naqä tqueni, Israitqä iqua, quwqä kawä hñqu hiqäva-imäkqä ani, Goti Ique anji äwikqenqä kñuä indqänäpu, aquvä äqänminñuwi. Quwqä mäkä-huñqä iqua, hiqäva-imäkqä ani kiyä-mätqä imäkkuwitani, Jutasi Makäpiyäsä iqu anä ique ikikinyänä imäkätä, Goti Iqueqä yoqe haqeu mamäupñqä, Ique anji äwikqe.

Aposälqä, (aposel)

Yoqä iqueqä qakui, 'ämaqä ändowatqä.' Bukä täuñi, si yoqä 'aposälqä' qänätanğqe, hñqunä qundnä. Makä 3:14 iunänji. Iqini

Jisasi Iqu, Iqueqä ämaqä 12 iquauñi, wäunuänqä ändowatätä, 'aposälqäuä' änyuätkqe. Hiqñqä huiuni, 'Ämaqä Jisasi Iqu kuknjuä awä tuäkiqäpñqä ändowatkqä iquä' qänätanñi qundnä. Ä hiqñqä huiuni, 'Ämaqä Jisasi Iqu wäunuänqä ändowatkqä iquä' qänätanñi qundnä.

Asnjä-meqänqä suqe

Jonä asnjä-qäyqä iqu, qokä-apäkä kuapänänñä iu, eqä Jotänä du asnjä äqäminñe. Iqu quñi, "Heqä suqä quvqeuta kñuä äkunmäkmbiyä. Ga he iinñä iquwinñqä motquapñqe, asnjä mapiyä" ätuminñe. Asnjä-meqä suqe, Jonä iqu mipäqäyqä ikqe. Jonä iqu matimäuqänñga, Israitqä iqua qu-ganä ipäqäkuwi.

Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyätqänjuwä iquauqä kñui, tiinñi. Ämaqe, hñqu asnjä meqanñi äqumbiyitanñi, iinñä iqu quuvqä ae eqiyqiyäqe, näqñqä mapnä. Asnjä ämeqä iqu, iqueqä suqä quvqenñqä kñuä äkunmäknätä, Jisasi, suqä quvqä huätä ämamäuqä Iquenyqä quuvqä eqiyätä, Iqueä kuknjuä du qänaki itñqä äwinyä.

Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyätqänjuwä hñqua, kñuä tiinñä-pqe, inä indqänätqänñä. Ymeqä dñi, asnjä meqanñgpqe, ii Goti Iqueqä-quayqä.

Ä

Ämaqeüqä Ymeqä Ekqä Iqu

Qänğanänñi, hinuä-tqä Deniyäli iqu, ämaqä, Goti Iqueqä qokä-apäkiu, quwqä

suqä quvqeuta huätä ewewatqä iquenyqä ätätäqänŋaŋi, iqu ‘Ämaqeüqä Ymeqä Ekqä Iqueyqä’ ätätä äqäkqe. Yoqä iinä iqueqä quati, ‘Kraisüä’ ätätuŋquä iqutäni asänäni. Jisasi Iqu kiqä-kiuänqä ätätäqänŋaŋi, ‘Ämaqeüqä Ymeqä Ekqä Iqueyqä’ ätätä ätkqe. Iqu iinä ätätä, ‘Goti Iqu änändowatätä, yoqä naqä ädapkqe. Täkä Nyi ämaqä-qunä eämä, Goti Inänä-qunänjqä’ ätkqe.

Äwqä äkunmäkŋqä

Bukä tqueni, “Kŋuä äkunmäkŋqä” qänätanŋqe, ii qundnä.

B

Bapilonä

Bapiloni, ii qua naqä hŋqueqä yoqe. Qänŋanäni ämaqä iu pmeqä iqua, Israitqä iquatä mäkä äunäpiyänŋaŋi, qunŋi ämäwqätäupu, quwqä quaiuŋqä wäunuä henŋi wiyqänqä ätumä äukuwi. Israitqä iqua iquŋi, quväukuä 70 äpmakuwi. Pitä iqu anä himqä Romä iquenyqä, kukŋuä ktqe, ‘Bapilonäyqä’ ätätä äqäkqe. (1 Pitä 5:13) Jonä iqu, bukä Itkimäkqä iunŋi, Bapilonä ätätä äqäkqe, iqu Romänjqä ätkqäti, ä äsquenqä ätkqäti?

Bea

Bea iqua, täŋä aanä naqänänä, qua huiunŋi, qäuqä imä hiqiyqä ätqäunä. Kiqä ktqe, Itkimäkqä 13:2 iunŋi, hiŋuä qunä.

Belsäpulä

Belsäpuli, ii dnä quvqä hŋqueqä yoqe. Ämaqä Israitqä qäyä hitanŋi huizi hŋqua, dnä

iquenji quwqä goti enqä-pa äqunäpu, iquenji qonjä äwoktäuminjuwi. Jisasi Iqu qua täu pmetanğa, qu yoqä iinji, Setänä, dnjä quvqä iquau miqä ique, änyuätkuwi.

Bretqä yenjuä qo-matäuqänqä hiunji naqänänjä

Hiunji naqä tquenji, Israitqä iqua wikä hñqunä anä äpmepu, Goti Iquenyqä kjuä indqänminjuwi. Hiunji kinğanänji, hiunji naqänänjä Pasopa iiyi. Quwqä kaqä-kawäka, Isipä iuta ewewatqanğuwänğa, bretqä qo ätäütä änyuämäuqanğqe hiñuä qumbñqä mäwiñanği, qo matäuqä yätñqä yenjuä häkiyä äyäqäkuwi. Iutanji, hiunji naqä iquauñi, quwqä anä iunji nätmatqä qo täuqänqe pmua imäkäpu, bretqä yenjuä qo-matäuqä dinä änminjuwi.

Bukä

Jisasi Iqu qua täu pmetanğanji, bukä ne ämenqetänji, qu mämeqä iminjuwi. Quwqä tuwanui, pipa huitanjä-huitanjä iu äqiyäpu, äukuäpäminjuwi. Ämaqä huizi iqua tuwanui hiñuä äqunäpu a täuqenqe, qu nyunjuä taki ätapiyi, tuwanuä äqiyäpu äukuäpipu epqä iu ämänjäminjuwi. Pipa iinjä iqua aanjä quäuqänänänğa, pipa hitunjuä inği-ingisani, huätäkqä hñquaqu epiyi, pipa iu äkuäpipu, pñqä eminjuwi.

Bulumäka iquauqä wäunui

Israitqä iqua kuä sñgumetqänqä wäunjuä ipiyänğanği, qu yätamäkqä vätñqe, bulumäka ämiminjuwi. Hea kuapänänğanji, nätmatqä hanjä-iqä iqua eyqiyäma upñqe,

bulumäka hñquaqui zä-quavqä hinuä-qoe guä ae ämäseqanġuwänġa, bulumäka iquaqu eyqiyäma äumiñiyi. Goti Iqueqä kuknuä hñqu, “Bulumäkai, kuä-witqä wäunui yätamäkkä eyqanġani, uwqe manqä yätñqe, hinuä mäyeqä pambiyä” ätnä. Kuknuä haqä yeqi ätqä iqueqä ktqe, Matiu 11:29 iutä, 1 Korinä 9:4 iutä hinuä qunä.

D **Disaipel**

Yoqä ‘disaipel’ ii wiyä kuknuä iiyi. Etañgi, bukä täu qänätanġutqe, mämoqumueqä isnä. Kiqä quati, ‘Ämaqä, näqñqä-vqä hñqueqä kuknuä qätä äwiyätä, qänaki itñqä iqueyi.’ Jonä asñä-qäyqä iqu-pqe, ämaqä asä iinätänue. Itanġa Parisi iqua-pqe, asä kuapänänä inänätänuai. Inäqe Jisasi Iqueuä kuknuä qätä äwiyäpu, qänaki iminuwä iquaunqe, bukä täunġi, kuknuä kuapänä ätä äqänä. Iquaunqe, ‘Ämaqä Jisasi Iqu wäunuanġqä ämotquaminqä iquaiqä’ kuapänä ätä äqänä. Hiqñqä huiunġi, ‘Ämaqä wäunua yätquakä iquaiqä’ ätä äqänä.

Bukä Matiu, Makä, Lukä, Jonä, iunġi, qokä-apäkä iquautanġi, Jisasi Iqu 12 iquau atäunua ikqe. Iquaunqe, hñqäqinġi, ‘Ämaqä 12 iquaunqä’ ätä äyä äqänä.

Bukä ‘Wäunuinġä’ iunġi, Jisasi Iqueqä ämaqä eeqänänä iquaunqe, kuknuä huizi hinuä qundnä. Kuknuä hñqu, ‘Ämaqä Jisasi Iquenyqä quuvqä heqiyqä iquaunqe.’ Hñquququ, ‘Jisasi Iqueqä yoqä-tänä iquaunqe.’

E**Enätqä**

Enätqä iqua, ämaqä-qua ma, Goti Iqueqä dnä-qua epu, Iqutä qäukuä haqä yätu äpmapu, Ique yätamakqä ävätqänä. Quwqä wäunüä hŋqu, Goti Iqueqä kukŋui äma äwäpu, ämaqeu tqueyi. Quwqä wäunüä huizi, Goti Iqueqä ämaqeu miqeyi. (Hipru 1:14 hiŋuä äqunyä.) Qutanä ämiqä iqu, iqueqä yoqe, Maikoli ique. Itanä huiziqu, Gapleti ique. Ämaqä kuapänäni, enätqä iquaunqe, tii ätätqänä. “Qu huqä-tänä iquayqä.” Inäqe, Goti Iqueqä bukä iunji, enätqä iquaunqe, huqä-tänjqe matqä eä. Mä täkä, huqä-tänji, qerupqä iquayi. (Hipru 9:5 hiŋuä äqunyä.)

G**Gita**

Gita qu qänğanä päkmiŋuwi, ne tänğa äpäsätunqetänji, asänänä hmayi.

Grikä

Goti Iqueqä kukŋuä täunji, qua Grikä iquenqe, kukŋuä kuapänä äqänä. Qua Grikä iqu, Israitqä iquauqä qua iutatä, qua Isipä iutatänji, kiŋä nämä qäyä etanji, Jisasi Iqu qua täunqä änä mapqänğa, Grikä iutanä iqua qua im-imä ämimiŋuwi. Iutanji, qokä-apäkä kuapänäni, iutanä ma, iquauqä anä-kukŋuinqätä, suqenqätä, näqŋqä ämamiŋuwi. Ga Jisasi Iqu qua täu pmetanğa, ämaqä näqŋqä-tänä iqua, ‘Grikä iquauqä näqŋqe, äŋguänänjqä’ kŋuä indqänäpu, quwqä anä-kukŋui yqänä ätmiŋuwi. Goti

Iqueqä kuknuä tquenji, qu ganäni Grikä iquauqä anä-kuknuä du äqäkuwi.

Grikä iquauqä anä-himqä naqe, Atenisiyi. Quwqä anä-himqä huizi hñqua, Korinä, Pili-pai, ä Tesälonaika iquayi.

H

Hakä

Israitqä iquauqä haki, ymisanä pizqä maqänä miqä, änguä äpakänä witätñqä imäkänä.

Hääwä

Israitqä iquauqä hääwi, huitañä-huitañä iiyi. Hääwä äkaki, hui mäkänqä upñqänğa, mäkänqä miqä iqu, hääwä-tqä ique tquanğuti, hääwä miqä iqu hääwä tqanğa, mäkä iqä iqua qätä äwiyäpu, ivatuwänäpu, mäkänqä äumiñuwi.

Hämapäkä qa

Eqä-huänä Galili iunji, hämapäkä-piqä kuapänänä iqua wäunüä imiñuwi. Iqua hämapäkä qae eqä huänju ätnämäuqanğuwänğa, hämapäkä qa mñqe huänä mämä änyäqetani, hämapäkiu ämämpmuäqanğa, hämapäkä piqä iqua guä hämapäkä qa iu ämuäsmänänqe yänänqñqä äkutpäqiyäpu eyqiyämeqanğuwänğa, hämapäkä iqua mäwqä ipnä. Itani hämapäki ämepu, yimba iu pñqä epiyi, qae eqä-huänä bu anği ätnämäumiñuwi.

Heroti

Yoqä Heroti, ii Israitqä iquau miqä hñquauqä yoqeyi. Kiñganänä iqu, Mäliyai Jisasi Ique ämikqänğa, qua Jutiya, qua

Sämaliya, qua Galili eeqänänjä iu ämiminqe. Iqu Jisasi Iqu ymeqä dänä-qu hitanga äpäkmatä iminqä iqueyi. Matiu 2:1-22; Lukä 1:5 iunji hinuä qunyä.

Heroti huiziqu, Jisasi Iqu Iqueqä wäunjuä imäkminqänğa, qua Galili iu ämiqä äpmaminqe. Iqu iqueqä kätequeqä apäkä, Herotiyasi ii ämetä, Jonä asnjä-qäyqä iqueqä nyuäni tävätñqä ätukqä iqueyi. Ga hiqäva-imäqä naqä iqua, Jisasi Ique kuknjuä mitätñqä, iquenqä ätuma äpkuwi. Makä 6:14-29; Lukä 23:6-12 iunji hinuä qunyä.

Heroti hñquququ, Jisasi Iquenyqä quuvqä eqäminjuwä iquau hanjä-iqä naqänänjä ävätä, Jemisi, Jonä iqueqä kätä-kängua ique pizqä pästätñqä ätukqä iqueyi. Wäunjuinqä 12:1-23.

Heroti iquenqä äwinyäminqä iqua

Ämaqä Israitqä iquautanjä, ämiqä naqä Heroti iqu äpaknä miquätñqenqä äwinyäminqä iquayi.

Hinuä-tqä iqua

Hinuä-tqä iqua, Goti Iqu kuknjuä äki-äki tuäqanğutqe, ämaqeu awä äsuiminjuwä iquayi. Qänğanäni Goti Iqu hinuä-tqä kuapänä ändowatminqe. Iqu Iqueqä kñuä indqänqenqätä, Iqueqä äwinqenqätä kuapänä ämotquetä, itanga qänakinda nätmätqä äki-äki timäuninqenqä-pqe, ämaqeu ämotquaminqe.

Jisasi Iqu maquvepqä yqänä hitanga, hinuä-tqä iqua iqueqä äpäniñqätä, sqä-sqä imäkäniñqätä, huizi iqua Ique äki-äki wimäkpnuwinqenqe, awä äsuiminjuwi.

Itanğa hiunji yäpakä Jisasi Iqu ämaqeüqä suqä quvqenqä iwäsäuätḡqä anḡi päḡḡqä itqätanḡani, näḡmatqä äki-äki timäuniḡqenqä kuapänä äsuimiḡuwi.

Hionaqä äkkapinqä

Israitqä iqua, iquauqä buayä wäunuä duni, hionaqä jänänänitä matäuqä, äkkapinḡetä ätäwimiḡuwi. Quwqä hionaqä äkkapinḡe, aanä yanäqḡque.

Hipru

Yoqä Hipru iqu, yoqä Israitqä iqutäḡi, asänänji. Yoqä iinji, Aprähamä iqueqä kawä ḡḡqueqä yoḡetanji. Inji, ii Aprähamä iqueqä hueqä-himqä iquauqä yoqä yäüä iquvi. Quwqä yoqä änyä-hänji, Israitqä. Ga quwqä anä-kukḡui, kiqä yoḡe, Hipru.

Hiqäva-imäkqä anä

Hiqäva-imäkqä anjiḡi, ämaqe quwqä goti iquauḡqä qonä äwokätäupu, hiqäva-äqiyäpu, qunji yeeqä wimäkḡḡqä näḡmatqä huitanä-huitanä äväpu, imiḡuwi. Israitqä iquauqä namnä anḡḡqä ḡḡḡḡḡḡ, Solomonä iqu hiqäva-imäkqä hikä anji, anä-himqä Jerusälemä iu ganä ämätkqe.

Jisasi Iqu qua täu pmetanğa, hiqäva-imäkqä anä Jerusälemä iu ämäḡḡḡḡḡḡ, ämiqä naqä Heroti iqu ämätkqe. Ga Israitqä iquauqä hiqäva-imäkqätä, quwqä hiunji naqänänä timäuḡanḡḡetäḡi, aquvi iqi äqänmiḡuwi. Kiqä ktqe, bukä tqueqä tuwänḡisa hiḡuä qunya. Hikä anä iqueqä ququawi 3 iqua imäkḡnätanḡi qundnä. Israitqä iquautanä qäyä hitanḡi huizi iqua, ququawä kiḡḡanänä

ique äpaquväpu ätqäupiyä-qe, ququawä huizi iquaunqe, mäwqä imiñuwi. Israitqä iquauqä apäkä iua, qu ququawä 2 iquesanä ikäka äpminiwi. Hiqäva-imäkqä iqua, nanuä tä ikepu hiqäva imäkñqe, ququawä 3 ique ikamiñuwi. Hikä anä yäpä inçisanj, hiqänqä naqe, hñquaquvi. Hiqñqä iquaquiyqä awä iqinj, yuä naqänänä hñqu äkatnminqe. Yuä iqueqä tuwänçisanj, hiqñqä iqu aanä pmua eä, kukñuä guä ämäsuëkqä ipñä iqu iqi äwäminqe. Hiqñqä ique paquvqe, hiqäva-imäkqä naqä iqunä quväukuä hñque, hiunji hñquenyä äpaqutä, Goti Iqueqä hinuä iqi ätqäuminqe. Yuä iqi äkatnminqä iqu, Jisasi Iqu äpäkonçanga, hituñuä yätuta inçi-inçi äpñga äpäwiqe, hñquaqu imäkñgqe. Iinj ikqe, ne tiñänqä näqñqä enu. Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyätqänuwä iqua, Goti Iqueqä hinuä iqi tqäuqänqe, pmua mimäkñqä eä.

Hiqäva-imäkqä iqua

Hiqäva-imäkqä iqua, Israitqä iquauqä anä ämapu, nanuä äpäsäpu, tä ikepu, Goti Iquenyqä hiqäva qäñqä diñqe, Goti Iqu iquaunji atäñuä ikqe. Iqu Mosisi iqueqä kätä Aronä iqueqä hueqä-himqä iutañä iquau atäñuä ikqe. Iqua Lipai iquesanä hueqä-himqä iquayi. Qänçanäñi iqua hiqävai, namnä anä iu äqäminiwi. Jisasi Iqu qua täu pmetançga, iqua hiqävai, hikä anä Jerusälemä ämätnänqä iu äqäminiwi. Iqua hiqäva huitanä-huitanä imäkäpu, hiunji ique-iquenji, nanuä tä ikamiñuwi. Ga Lipai iquesanä hueqä-himqä huizi iqua, anä iquaqui

ämimiɲuwä iquayi.

Quväukuä ique-iqueni, hiqäva-imäkqä iqua, iquau miqä naqä hɲque atäɲuä imiɲuwi. Hiqäva-imäkqä naqä iinjä iqunä, nanuä äpäsätä, häneqe, hiqɲqä qu 'Goti Iqueqänäniqä' ätmiɲuwä yäpä ɲgisa äma äpemiɲqe. Suqä iinjä, iqueqä suqä quvqenqätä, ämaqeudenqätä, quväukuä hɲqueni, hiunji hɲque imäkmiɲqe.

Jisasi Iqu qua täu pmetanqa, Anasi iquä, Kayäpasi iquä, suqä hiqäva-imäkqä naqä iqueniqä tɲänqä imäkqänqä ätnänqä iqueni ävausäsinyä, iquaqunä yqänä äpmaka äumiɲiyi.

Hiqäva-imäkqä ttawä

Qänqänäni ämaqe, quwqä goti iquauqä hiqäva tii äqämiɲuwi. Qu quwqä nätmätqä ämepu, tä ikamiɲuwi. Quwqä hiqäva naqe, sipsipqä, meme, ä bulumäkänä-qe, itmapiyi, äpäkpäiyi, hiqäva-imäkqä ttawiu tä ikamiɲuwi. Qänqänäni, qu hikä pɲqä eqa äpapiyi, ttäwa imäkmiɲuwi. Qänakɲi quwqä goti iquauqä hiqäva-imäkqä anä imäkäpiyiɲganji, ttawi, hikä qeqätqetä imäkmiɲuwi.

Hiqi-tä iquatä, quwqä ätqäuetä

Israitqä iqua hiqi-te, qua qondä imäkpiyi, olipqä aowä iu ikamiɲuwi. Quwqä anä yäpänqisa häuiqä a iunji, hevqä imäkäpu, iu ätqätemiɲuwi. Anä hiqɲqä naqä äpmeqe iu we hunätɲqe, hiqä-tä tqäuqe kiui ätqätemiɲuwi. Quwqä ktqe, Itkimäkqä 1:12 iunji, hiɲuä qunyä. Ga hiqäva-imäkqä anä iunji, hiqä-tä tqäuqä hɲqu, hänyenjä-tänjä

äwämiŋqe. Kiqä ktqe, bukä tqueqä tuwä iŋgisa hiŋuä qunyä.

Hisopqä

Hisopqä-quwqe, hiqäva-imäkqä iqua änduäpu, eqeunä-qe, häneqeunä-qe äyämapiyi, nätmatqä du pŋqä-pŋqä imiŋuwi. Ii nätmatqä iini, Goti Iqueqä hiŋuiqä ikikinyänä timäupŋqä iinqä imiŋuwi.

Hiunji naqänänjä

Quväukuä ique-iqveni, Israitqä iqua hiunji hui atäunjuä ipu, aquvä naqänänjä äqänmiŋuwi. Iqua iinjä imäkäpu, Goti Iqu qänğanäni, quni äŋguä itquetä, yätamakqä äwikqenqä kŋuä indqänmiŋuwi. Qu aquvi, hŋgani, hiunji hŋque äqänäpu, hŋgani, hiunji hatŋä äqänmiŋuwi. Hiunji naqänänjä hŋquauqä yoqe, 'Pasopa,' 'Ittänä anä,' 'Pendikosi,' itanğa 'Bretqä yenjuä qo-matäuqä' iquayi. Hiunji naqä iquauŋi, Goti Iqu Israitqä iquau qänğa äwikqe. Bukä Hiqäva-imäkqä 23 iunji, hiŋuä qunyä.

Hiveqä hiqiyqä

Israitqä iquauqä qua iunji, hiveqä hiqiyqä huitanä-huitanä iqua äpmapu, yŋnä-tänä iu ätäupu änmiŋuwi. Qutanä hui sipsipqätä, memetä ätäupu änanätäpu iqanğuwitani, sipsipqä-miqä iqua quwqä sipsipqä iquau äŋguänä ämipu äpmamiŋuwi.

Jisasi iqutä, Polä iqutä kuknuä ktqä tii ätkiyi. Quuvqä heqiyqä iqua sipsipqä iqua enqä-paniqä. Ga quwqä himä-wiunqä iqua, hiveqä hiqiyqä iqua enqä-paniqä. (Matiu 7:15; Wäunjuinqä 20:29)

Huiwä häuä ktäuqä

Israitqä iquauqä suqeuni, ymeqä qokä eeqänänjä iquaunji, kunaqä ae änyuäpu, hiunji 8 päwqanğa, quwqä hizqä huiwi häuä ktäminjuwi. Iqua suqä iinjä imäkqäpnqe, Goti Iqu Aprähämä ique ätukqe. Ipäqäkqä 17:9-14 hinjä qunä. Ii tiinj. Ymeqä iqu, Israitqä iutanjä-queyqä knjä mapnqä dinqeyi. Ämaqä huizi iqua, Israitqä iquaunqe, “Huiwä häuä ktänqä iquayqä” ätminjuwi.

Israitqä iqua qäyä etanği huizi iqua, kuknjuä ängüä we-hunqä-tänji qätä äwiyäpu, Jisäsi Iquenqä quuvqä eqäpnqä ipäqäkuwänğanji, Israitqä iquautanjä hui tiinjä ätminjuwi. “Ämaqä iinjä iqua, quwqä huiwi häuä-ganä äktämbiyä. Iqua Israitqä-qua ae epiyi, Kraisi Iqueqä yoqä-tänjä-qua injanä timäupnqänä.” Poli iqu, kuknjuä iquenqe, aquvänä itä, nqnqä matqä ikqe. Iqu tuwanjä Galesiya pmeqä iquaunqä äqäkqeutä, tuwanjä huizi iquaunqä äqäkqeutänji, suqä iquenqä tii ätätä äqäkqe. “Ämaqä hnqu iqueqä suqä quvqeutä qui mimäkñqä hänjä iqumuatnätñqe, iqu nätmatqä hnqunä imäkquätñqe. Ii, iqu Jisasi Kraisi Iquenqänä quuvqä eqiyquätñqe.”

I

Ipnä (kuknjuä guä ämäsäuekqä ipnä)

Ipnä tqunenji, Mosisi iqu, Goti Iqu ätukqä-pa, qänğanä anjä-avqnqä iu imäkkqe. (Anğu itmakqä 25:1-22 hinjä qunyä.) Iqua zä qeqätqetä imäkäpu, golqä eeä ikuwi. Yäpä ingisanji, hikä tepquva iquaqu kuknjuä-suqä 10 äqnqä

itä, golqä häkä buayä mana hui häkä inqä itä, Aronä iqueqä yäkcqä zä-hutäknä äunqqa itä, imä imänänä. Israitqä iqua, ipñitä, namnä anitä, anä avqñqä iu äma ikäminjuwi. Iqua Goti Iquenyqä hiqäva-imäkqä anä näweqä ämätäpiyänqani, ipñä iqueni hiqñqä yäpä inqisa ekuwi. Ii, iqua Goti Iqueqä kukŋuä guä ämäsäukqenqä hui mimäuqä ipñqä diñqeyi. Kiqä ktqenqe, bukä tqueqä tuwänqisa hinuä qunä.

Israitqä

Yoqä Israitqä ii, Goti Iqu Aprähamä iqueqä kawä Jekopä ique, äwikqe. Iutanji, Jekopä iqueqä hueqä-himqe, Israitqä iquayi. Quwqä yoqä huiziqu, Hipru iquayi.

Jekopä iqueqä ymeqä hitmqä iqueqä yoqe, Jutä iqueyi. Jutä iqueqä hueqä-himqä, Jutä iquayi. Ga quwqä quae, Jutiyayi. Jisasi Iqu qua täu pmetanqa, yoqä Jutä iqu, Israitqä iquau äpatqäminqe. Iutanji, Buk Baibel iunji, yoqä 'Israel' iqutä, yoqä 'Juda' iqutäñi, qäquaqu qundnä. Neqä bukä täunji, hueqä-himqä Israitqä iquauñqe, yoqä Israitqä inä äqänä. Yoqä Jutä iqu, ämaqä hñquauqä yoqä iiyi. Hñqu Jekopä iqueqä ymeqä hitmqä iquvi. Hñquququ, Jisasi iqueqä kängua, tuwanuä ämaqeunqä äqäkqä iqueyi.

Ittäjä anju yakuä pmeqänqä hiunji naqänäñi

Hiunji naqänänä tqueni, Israitqä iqua, kuä huitanä-huitanä ae yäüä iqanji, ätävätqänjuwinqä, yeeqä ipu aquvä äqänminjuwi. Qu ittäjä anä ämätäpu, wikä

hñqunä iu äpmapu, quwqä kaqä-kawäka anä avqñqä iu, namnä anä ämätäkämiñuwinqä kñuä indqänmiñuwi. Quwqä kaqä-kawäka anä avqñqä iu quväukuä 40 e ämätäkämiñuwitani, qua Goti Iqu näweqä väniqä ique ätimäukuwi.

J

Jinañä-weqä häkä

Jinañä-weqä häkä iquauqä wäunui, tiinji. Hiqäva-imäkqä iqua sisnyañä-weqä ttawä iuta tä-quanui iopu, jinañä-weqä häkiu äuimepu, hiqñqä huii äma äwäpu, sisnyañä wetñqä iwamäkmiñuwi.

Jinañä-weqä ttawä

Israitqä iquauqä hiqäva-imäkqä anä hiqñqä kiñganänä iunji, jinañä-weqä ttawä hñqu imäknmiñqe. Ttawä iqueni, hiqäva-imäkqä iqua nätmätqä huitañä-huitañä sisnyañä wetñqe, tä ikamiñuwi. Hiunji ique-iqueni, mäptqä timäuqanğatä, mäptqä äquveqanğatä, ikepu, ga iutanä suaki, anä ique suakä äketä, sisnyañi im-imä äwemiñqe.

Jutä

Yoqä Jutä ique, ämaqä hñquauqä yoqeyi. Näqñqä yasämä matñqe, bukä tqueni, “Israitqä” qänätanğqe, ii qundnä.

K

Kametqä

Kametqä iqua, yaqueqä aanä naqänänä, ämaqeunji äma äwätqänjuwi. Ga yquayä kuapänä-pqe, inä ämetqänjuwi. Iquauqä aa di, ämaqe qäkämä-pqe inä imäkätqänjuwi.

Kiqä ktqenqe, bukä tqueqä tuwänggisa hinuä qunya.

Kɲuä äkunmäknqä

Ämaqä, iqueqä kɲuä äkunmäknätqä iqu, tii imäkänä. 1) Iqu iqueqä suqä quvqä imäkätäqenqä womba ämenä. 2) “Nyi suqä quvqä imäkätɲqe, anɲi mimäkqä itmä, suqä Goti Iqu äwinyätɲqä iunä imäkmqänä-qe,” iqueqä-kiuäɲi, iinjä tnänä. 3) Iqu Goti Iqueni, “Iyäa, Si äwqä hanuä imäknätnä, nyaqä suqä quvqe huätä manmäuvä” tuänä.

Kraisi

Kukɲuä ‘Kraisiuä’ ätänqä iqueqä quatitä, kukɲuä ‘Mäsayäüä’ ätänqä iqueqä quatitäɲi, tiinji. ‘Ämaqä iqueqä nyuäɲiu, aowä iquatequwä iqueyi.’ Yoqä ‘Kraisiuä’ ätnänqe, ii Grikä iquauqä anjä-kukɲuivi. Yoqä ‘Mäsayäüä’ ätnänqe, ii Israitqä iquauqä anjä-kukɲuivi. Goti Iqu ämaqä hɲque, wäunjuä naqä äki-äkitaɲinqä atäunjuä iqanɲqenqä motquapɲqe, Israitqä iqua olipqä eqä aowi, nyuäɲiu iquatemiɲuwi.

Qänɲanäɲi Goti Iqu, “Nyaqä ämaqä iquau qui mimäkɲqä ipɲqä häɲä iqumuätäɲinqe, ämaqä hɲque dowatmniqeqä” ätätä, kukɲuä guä ämäsäuekqe. “Nyiä ämaqä miqe, ämaqä iinjä iqu, äma päniqeqä” ätkqe. Ämaqä iinjä iquenqe, Israitqä iqua, ‘Kraisiuä’ änyuätäpu, iquenqä hinuä äpakänä äqumbu äpmamiɲuwi.

Kraisi Iqueqä yoqä-tänjä-qua

Andiyokä iunji, qu ämaqä Jisäsi Iquenyqä quuvqä eqiyäpu Ique qänaki äwivändkuwä

iquaunji “Kraisi Iqueqä yoqä-täjuaiqä” iquaganä ätipäqäkuwi. Suqä iinjä iqu, yänänäjqä ätipäqänä äwi. Inji wiyä-kukñuä dunji, ‘Kristenqäüä’ yqänä ätätqänu.

Kuä-witqetä kuä-balitä

Kuä-witqe, ii Israitqä iquauqä buayä kinğanäñiyi. Itanğa kuä-bali, ii huiziquvi. Iqua iquaquiyqä uwqe ämepu, quqowä äqiyäpu, bretqä imäkñqä häkiyä äyäqäminuwi. Bretqä qu kuä-witqätä äyäqäminuwi, kiqä äwiqe, kuä-balitä äyäqäpñqä iunji, ämäwqätäuminqe. Kuä iquaquiyqä ktqe, bukä tqueqä tuwänğisa hiñuä qunyä.

Kukñuä guä-mäsäuekqä ipñä

Bukä tquenji, “Ipñä” qänätanğqe, ii qundnä.

Kukñuä-suqä

Kukñuä-suqe, Goti Iqu Mosisi ique, Israitqä iqua suqä qäyunä imäkqäpñqä, ätuätä äwikqe. Kukñuä 10 iqua, Goti Iqu hikä tepquva iquaqi äqiyätä, Mosisi ique äwikqe. Itanğa Israitqä iqua hñğisanä iqanğuwitani, Mosisi iqu, hikä tepquva iquaqiñji, ämisqäkqenqe, ga anği tñänqe, hikä asä iñju äqiyätä, kukñuä guä ämäsäuekqä ipñä ique imekqe. Iinjäqe kukñuä-suqe, kukñuä 10 iquaunä ma, kuapänäñiyi. Israitqä iqua kukñuä-suqenqä ätäpiyänğani, Mosisi iqu bukä 5 äqäkqä iquaunqä ätminuwi. Bukä iqua, Ipäqäkqä, Anğumä Itmakqä, Hiqäva-imäkqä, A Täuqä, ä Kukñuä-suqä iquayi.

Kukñuä-suqenqä näqñqä-täjä iqua

Kukñuä-suqenqä näqñqä-täjä iqua,

qokä-apäkiu, kukɲuä Goti Iqu Mosisi ique ätukqenqä ämotquaminjuwä iquayi. Kukɲuä iinji, Mosisi iqu bukä 5 iquau äqäkqe.

L

Laiyonqä

Laiyonqä iqua täñä naqänänjä, yaqueqä iquau ämäwqätäunjuwä iquayi. Iquauqä suqe, tiyi. Pusiketqä iqua mätäkä ändämipu, äpäsäpu, änatqäñuwä-panji, ga laiyonqä iqua, yññä-täñä, hiveqä-yaqueqä, ä ämaqä-pqeunji, ändämipu, ätäupu, änatqäñuwi. Kiqä ktqe, Itkimäkqä 13:2 iunji, hiunjä qunä.

Lepatqä

Lepatqä iqua, täñä naqä, laiyonqä iqua enqä-panjä iquayi. Näqñqä esñqe, bukä tquenji, “Laiyonqä” qänätanqqe, ii qundnä. Kiqä ktqe, Itkimäkqä 13:2 iunji, hiunjä qunä.

M

Mäsayä

Bukä tquenji, “Kraisi” qänätanqqe, ii qundnä.

Mbqä-hikä

Qängganäñi, qu mbqä-yquwqä hma eä, hikinä ämiminjuwi. Jisasi Iqu qua täu pmetanqa, Israitqä iqua mbqä-hikä Romätanjitä, Grikätanjitäñi, eeqänänjä ämiminjuwi. Hui wänqänänjä, mbqä peni isua enqä-panji. Huizi golqä itä imäkminjuwi, ii 1,000,000 kina enqä-panjiyi.

N

Namnä anjä

Mosisi iqu Israitqeu anä avqñqä iu ätuma wätqätanğa, Goti Iqu iqueni, “He wäunüä naqä hui imäkpñqä, namnä anä hñqu mätpiyä” ätukqe. Ga tii-pqä inä ätukqe. “Tapätapä änguänänjitä, yaqueqä huitañä-huitañä iquauqä huiwitä, zä-yänänäqñqetä, golqetäni, iinä-iinä imäkiyä” ätukqe. Namnä iqueqä yäpänğisanı, kuknuä guä ämäsäuekqä ipñitä, hikä tepquva iquaqutä epñqänänyä.

Inı Israitqä iqua, anä avqñqä iu qañä ikäminjuwiuta, Solomonä iqu Goti Iquenyqä hikä anä ämätqäñğanğe, namnä anä iu Goti Iqueqä yoqe haqeqä ämamäupu, Iquenyqä hiqäva imäkminjuwi. Namnä anä iqueqä ktqe, bukä tqueqä tuwänğisa hiñuä qunä.

O Olipqä

Olipqe, ii zä hñqueqä yoqeyi. Ga kiqä häukui, äwiqä kññuä enqä-panä ma, inäqe kiqä aowi, änguänänğä eä, kiqä wäunui kuapänänğä-tänji. Israitqä iqua olipqä eqä aowitä, häkiyä äyäqäminjuwi. Quwqä hiqi-tenqä, ññ huiwä-dä aowä wimäkätñqä iinğätä, ä nätmätqä hñjua-juanğätä äyäqäminjuwi. Aowä iinji, quwqä äpmeqä iunji, änguä wimäkminğe.

Ne kopi wäunüä itanä, vowä ikätunquä-panä iinji, Israitqä iqua olipqä wäunüä ipu, vowä ikäminjuwi. Ga Jerusälemä-tänğä qäqä iqinji, qoqonä zä-olipqä kuapä-tänğä hñquvi. Kiqä yoqe, qoqonä Olipäyi. Kiqä ktqe, bukä tqueqä tuwänğisa hiñuä qunä.

*P***Parisi**

Parisi iqua, Israitqä iquautañä, Goti Iqueqä kukɲuä-suqenqä näqɲqä äŋguänänjä-tänjä iquai. Qu kukɲuä-suqenqä näqɲqä-vqä iquatä ikämanqä imiɲuwi. Israitqä kuapänänjä iquauqä iwäsäuqeɲi, Parisi iqua ämaqä jänänänjä iquayi. Inäqe iqua kukɲuä-suqe näqɲqä äväpiyänğanji, suqä quwqä-pqe, qäsä ämämünyäpu ätumiɲuwi. Iutaɲi qu, “Ne huizi iquaɲi ämäwqätäunünä” kɲuä ämepu, quwqä yoqe haqeu ämamänmiɲuwi. Injä ipiyinqä, wopqä ipu, suqä äŋguä iqunä kɲuä wiyqanqä-qe, quwqä kɲui, quvqä yqänä ämamiɲuwi. Inqe, Jisasi Iqu Parisi iquaɲi äkasuwä ätuätä, huizi iquaɲi, “Parisi Iquaɲqe, wawiyäpu, äwimasipiyä” ätumiɲqe. Itanğa Parisi iqua Ique himä-wiunqä äväpu, pizqä päkɲqä imiɲuwi.

Pasopa

Hiunji Pasopauä äqonänqe, ii Israitqä iquauqä hiunji naqänänjä iiyi. Yoqä iqueqä quati, ‘ävausqä’ iiyi.

Hiunji naqänänjä Pasopanganji, Israitqä iqua, quwqä kaqä-kawäka Isipä iu wäunüä hiŋgi wiyqä äpmamiɲuwiuta ävämakuwiŋqä, kɲuä ämepu aquvä äqänmiɲuwi. Inğanji Goti Iqu, Iqueqä enätqä hɲqu, Isipä iquauqä anjä ique-ique ätimäutä, hitmqä iquaɲi pizqä pästätɲqä ändowatkqe. Israitqä iquaɲi, sipsipqä hui äpäsäpu, kiqä häneqe, quwqä anjä ique-iqueqä hänaqä zä-posi iunji eä ipɲqä ätukqe. Inji enätqä ämaqä päsqä iqu, häneqä

hiŋuä äqunäqce, anä iuŋi kaqä-kawäkauqä hitmqä iquau mapäsqa, ävaukukqce. Tiwiqä ii, Mosisi iqu Israitqä iquau Isipä buta ätuma äyapkqenqce, Anqumä Itmakqä 12:1-42 hiŋuä qunyä.

Iutaŋi, hiunji naqä Pasopangani, Israitqä iqua quwqä anä hŋqunä-hŋqunänä iuŋi, sip-sipqä äpäsäpu, änminuwi.

Pendikosi

Hiunji Pendikosiuä äqonänqce, ii Israitqä iquauqä hiunji naqä hŋquvi. Yoqä iqueqä quati, 50 iiyi. Hiunji Pasopa iquesa ti, hiunji 50 inä ae päwqanqa, Pendikosi inqa timäuminqce. Hiunji naqä iqueni, Israiqa iqua kuä-witqä tävqänqä yeeqä ipu, ä Goti Iqu Mosisi ique, kukŋuä-suqä qoqonä Säna iu äwikqenqä kŋuä indqänäpu, aquvä äqänminuwi. Jisasi Iqu Pasopanga äpäkoŋqgeta ti, hiunji 50 päwqanqa, Dŋä Anqä Iqu quuvqä heqiyqä iquau Pendikosiŋa äwimakqce.

R

Romä

Qua naqä Itali iqueqä anä-himqä naqce, Romäyi. Jisasi Iqu qua täu pmetanqa, ämaqä Romätanä iqua, qua naqä kuapänänä iuŋi, mändi äkittqiyäpu, ä Israitqä iquauŋä-pqce, asä ii itquepu, quwqä äwiŋqä iunä ämiminuwi. Inä dutaŋi, Israitqä iqua, Romä iquauŋi himä-wiunqä äväpu, huätä päswatpŋqä äwinyminqce. Inji iqua “Kraisi ne ämineyätŋqä Iqu äpäŋqiyä” kŋuä indqänäpiyanqani, “Iqu ne Romätanä iquauqä

yäpä iunda änewewatäniqeqä” kñuä inä in-dqänminjuwi.

S

Satyusi

Satyusi iqua, Israitqä iquautañä, kuknuä huitañä-huitañiunqä quuvqä eqäminjuwä iquayi. Quwqä kuknuä hñqu, “Goti Iqueqä kukñui, bukä 5 Mosisi iqu äqäkqä iquanänji. Apqä bukitä, hiñuä-tqä iquauqä bukitäñi, Goti Iqueqä kuknuä hmanjqä” ätminjuwi. Quwqä kuknuä huizi, “Ämaqä ae äpäkonguwä iqua, anji mävuqä ipñqäüä” ätminjuwi. Hiqäva-imäkqä naqä iquatä, ämaqä naqä huizä kuapänäñi, Satyusi iquayi. Iquatä, Parisi iquatä kuknuä mäki, kuapänä äunminjuwi.

Sämbatqä

Yoqä Sämbatqä, ii Israitqä iquauqä anä-kuknuä eä, kiqä quati, hapä pmeqe. Bukä Ipäqäkqeunji, tii ätnä. Goti Iqu nätmatqä eeqänä imäkätäqängga, Iqueqä wäunui, hiunji kinğanänjä iquesa ipäqiyätä, hiunji 6 duñqä iqa äpätä, qäpu itquätkqe. Inji hiunji 7 iqueni, Iqu wäunjuä miqä, hapä äpmakqe. Iinjä etanji Iqu Israitqä iquauñi, “He wäunjuä asänäñi, hiunji 6 iunä itquätäpu, 7 iqueni hapä Nyi äpmakqä-pa äpmepu, Nqänä dapp-nuwänqeqä” ätukqe. Iutanji, Sämbatqä iqu, naqänänjä eä, Israitqä iqua hiunji iquenqe, suqä kuapänäñi qänaki ipu, ique äqänminjuwi.

Itanğa bukä Hiqäva-imäkqä 25 iunji, Goti Iqu tiinjä-pqe, inä ätukqe. “Hiqä wäunjuä iunji, quväukuä 6 iunä itquätäpu, 7 iqueni

Nqänqä, qua iqu iqueqä hapä pmeqänqayi.”
 Ii Sämbatqä quväukuä hapä pmeqä iqueyi.
 Huizi, Hipru 4:9 iunji, Goti Iqueqä ämaqä
 iquauqä Sämbatqä hapä pmeqä hñqu ma-
 timäuqä änä hitanqenqä a ätäutqänu. Ii
 hiunji yäpakänqa, ne Goti Iqutä hapä näweqä
 pmetaniqueyi.

Selotqä iqua

Selotqä iqua, gapmanqä Romätanä
 iquaunqätä, quwqä mäkä-iquä iquaunqätä,
 Israitqä iquau ämimiñuwiñqä mäwiñganqi,
 mäkä ipu, iquau huätä päsäwqatpñqä
 imiñuwi.

Setänä

Setänä iqu, dnä quvqä iquauqä ämiqä,
 ga Goti Iqueqä mäkä-huñqä iqueyi. Yoqä
 Setänä, ii Israitqä iquauqä anä-kuknuä
 eä, kiqä quati, kuknuä mitqä iqueyi. Iqu
 ämaqeugä knui, qui imäkätä, qu suqä quvqä
 imäkpñqä yamwiqä ävätñqä iqueyi. Jisasi
 Iquenyqä quuvqä eqiyätqänuwä iquaunji,
 quwqä suqä quvqä imäkmiñuwiñqä hui
 mimäuqä ipñqänä, knuä ävätñqä iqueyi. Iqu
 iinjä iqanqgetanji, iqua, “Goti Iqu neqä suqä
 quvqe, huätä mämänatnämäuqä iqeçä” knuä
 indqänätqänä. Jisasi Kraisi Iqu qua buta anqu
 ävautä, Setänä iquenji ämäwqätäukqe. Iutanji
 Setänä iqu, iqueqä yänänäqñqe, näweqä
 mämeqä eä. Qänakñi, iqu tä maisquä äsäñqä
 duñqä wäniqe. Ne Goti Iquenyqä quuvqä
 eqiyätanä iutanji, Setänä iquenyqä zä miqä
 iquatunque.

Sisa

Romätanjä iqua, quwqä ämiqä naqä iquenji, “Sisauä” änyuätminjuwi. Tänganji neqä ämineyqä naqä iquaunji, ‘Kinäüä,’ ɲɲ ‘Kwinäüä,’ ä ‘Presidenqäüä’ äyä ätätqänju. Mäliyai Jisasi Ique ämikqänğanji, Romätanjä iqua, ämaqä kuapänänjä itä mäkä äunäpu, ämäwqätäupiyitanji, quɲi ämiminjuwi. Inğanji quwqä ämiqä naqe, Sisa Okastusi iqu äpmaminqe. Jisasi Iqu äpäkonğanğa, Sisa Taipiriyasi iqu äpmaminqe.

T

Täua

Jisasi Iqu qua täu pmetanğa, ämaqä naqä wäunjuä huitanjä-huitanjä iminjuwä iqua ämaqä huiuqä quvqeutanjä kimanji täua ätäwiminjuwi. Quwqä täua hui guä yänjä-tänjitä imäkminjuwi. Hui yänjä-qe, hikä himänyqä-qe ämepu guä äkimäsäuminjuwi. Goti Iqu Israitqä iquaunji, “Ämaqä täua ätäväpiyänğanji, 40 mämäwqätäüqä pambiyä” ätukqe (Kukɲuä-suqä 25:3). Iutanji kuapänänjänganji qu ämaqeü äpäsäpiyänğanji, 39 dunqänä äpäkäminjuwi. Romätanjä iqua Goti Iqu Israitqä iquau ii ätukqenqe, qu zä miqä iminjuwi.

U

Uwqä vowä mäuqänqä

Israitqä iqua, kuä-witqetä kuä-balitä, vowä mäupɲqänğanji, qu qua bu yasämä mamäuqä, bi enqä-pa ätnämäwäwqäpnä. Iutanji uwqä hui qua ängüä iu päkɲanğa, hui qua quvqä

iu äpäknmiñuwi. Matiu 13:3 iuñi kitqä hñqwe hiñuä qunyä.

W

Wainqä

Wainqe, ii guä, häukuä äñguänänä qiyqä iquvi. Ne kopi wäunüä iuñi, vowi kuapänä ikätunquä-pa, Israitqä iqua guä-wainqä wäunüä iuñi, kuapänä ikäpu, äñguänä ämimiñuwi. Guä-wainqä-häukui, qu ändäpu, qonjqä ipu, kiqä eqä äpäwiqangqe ämepu, wainqä-eqä yänänäqñqä timäutñqä imäkmiñuwi. Kiqä ktqe, bukä tqueqä tuwä iñgisa hiñuä qunä.

Y

Yaqueqä huiwä

Israitqä iqua nätmätqä kuapänäñi, yaqueqä huitañä-huitañä iuqä huiwitä imäkmiñuwi. Huiwä ii, sipsipqä, bulumäka, meme, kametqä iuta imäkmiñuwi. Jonä asñä-qäyqä iqueqä aquvi, huiwä iutañä ii ämuasämämiñqe. Israitqä iqua wainqä eqä äma upñqe, qae huiwä iutañä iquatä imäkmiñuwi.

Iñäqe Goti Iqu aanjä yaqueqe, Israitqä iquau pmua iwimäkkqetäñi, qu aanjä yaqueqä huiwä iutäñi, nätmätqä hui mimäqä imiñuwi.

Z

Zä-eaqä

Zä-eaqä, Israitqä iquauqä qua iu ätqäumiñqä iqu, neyaqä tänga ätqäunqetäñi, asänänä ma. Kiqä häukui, aanjä äwinyiqä etäñgi, qu ändäpu änmiñuwi.

Zä-huätati

Romä pmeqä iqua, ämaqä huiziu pizqä äpäkpqä, ä jävqä äpäsäpu quwä ämawqä iquauqä kimañi, tii imäkmiñuwi. Qu zä-huätati imäkäpu qua iqi epiyi, quvqä imäqä iqueni, hñgani nitqätä zä-huätati äuemiñuwi. Ä hñgani, gue, zä-huätatitä qäsä äkiqiyäuemiñuwi. Itañi zä-huätati iqu, pämä jänä qua-hävqä bu ämatqätepiyi, ämaqä zä-huätati äuänänqä iqu, täñä-huñqä ämetäqetani, qäyä päkonätñqä, hiñuinä äqunmiñuwi. Täñä-huñqetä, womba iñqetani, aanjä kuapänä ämamiñqe.

Goti Hanjuwä Iqueqä Kuknui
The New Testament in the Menya language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Menya long Niugini

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Menya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b1d968ea-da2d-5306-b214-e238bbf38aac